

Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України від 11.07.2019 № 975) [www. economy.nayka.com.ua](http://www.economy.nayka.com.ua) | № 5, 2020 | 28.05.2020 р.

DOI: [10.32702/2307-2105-2020.5.109](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2020.5.109)

УДК 369.014.3

*В. Я. Козлова,
к. е. н., доцент, доцент кафедри обліку і аудиту,
ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет»
ORCID ID: 0000-0003-4444-4478*

СИСТЕМНІ ЗАСАДИ ФІНАНСУВАННЯ ФОНДУ СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ: НАСЛІДКИ ЗЛИТТЯ

*V. Kozlova
PhD in Economics, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of accounting and auditing
"Priazovskiy State Technological University"*

SYSTEM FUNDAMENTALS OF SOCIAL INSURANCE FUND FINANCING: CONSEQUENCES OF THE MERGER

У статті проаналізовано фінансовий стан доходів та видатків Фонду соціального страхування, проведено порівняння змін, які відбулися до і після злиття Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України та Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності. Визначено недостатність дослідження місця та ролі соціального страхування у фінансовій системі держави в умовах переходу до соціально орієнтованої ринкової економіки. Визначено, що потребує подальшого дослідження питання збільшення надходжень до системи соціального страхування, удосконалення сучасної системи фінансування соціального страхування. Представлено мету, завдяки якій проаналізовано фінансовий стан доходів та видатків Фонду соціального страхування, порівняно динаміку змін, які відбулися до і після злиття. Запропоновано авторське бачення покращення умов соціальної допомоги населенню. Аргументовано факт, що проблеми фінансування пов'язані, перш за все, з неефективністю використання бюджетних коштів, які спрямовуються на соціальну сферу та принципами формування соціального бюджету. Також існує протиріччя між намаганням держави скоротити бюджетні витрати, та намаганням надавачів соціальних послуг ці витрати збільшити. Потребує впровадженню система економічно й соціально обґрунтованих нормативів споживання житлово-комунальних, транспортних та інших послуг з подальшим використанням їх при визначенні розмірів соціальної підтримки та внесення змін до законодавства щодо нормування споживання послуг при наданні соціальної підтримки. Перспективними напрямками подальших досліджень вважаємо удосконалення нормативів фінансування соціальних послуг, які повинні визначатися стандартами соціальних послуг.

At the present stage of development, the guarantee of the right of citizens to social protection is relevant, including the right to provide them in case of full, partial or temporary disability, loss of

breadwinner, unemployment due to circumstances beyond their control, as well as in old age and other cases. The problem of social protection is solved through the social insurance fund, the funds of which are separated from the state budget fund. In the field of social insurance, there are a number of unresolved issues, there is a need to find ways to improve the financial security of social protection solve and improve the process of organizing settlements. The article analyzes the financial condition of revenues and expenditures of the Social Insurance Fund, compares the changes that occurred before and after the merger of the Social Insurance Fund for Accidents at Work and Occupational Diseases of Ukraine and the Social Insurance Fund for Temporary Disability. The inadequacy of the study of the place and role of social insurance in the financial system of the state in the transition to a socially oriented market economy is determined. It is determined that further research on the issue of increasing revenues to the social insurance system and improving the modern system of social insurance financing is needed. The purpose, due to which the financial condition of revenues and expenditures of the Social Insurance Fund is analyzed, is presented. The changes that took place before and after the merger are compared. The author's vision of improving the conditions of social assistance to the population is offered. It is argued that the problems of funding are primarily related to the inefficiency of the use of budget funds allocated to the social sphere and the principles of social budgeting. There is also a contradiction between the state's efforts to reduce budget expenditures and the efforts of social service providers to increase these expenditures. One of the main reasons for the ineffectiveness of social support is that "most types of assistance are provided without taking into account the level of income and property at the disposal of the recipient. The system of economically and socially justified norms of consumption of housing and communal, transport and other services with their further use in determining the amount of social support and amendments to the legislation on standardization of consumption of services in the provision of social support requires implementation. We consider the improvement of standards for financing social services, which should be determined by the standards of social services, to be promising areas for further research. It is also necessary to implement a system for calculating the cost of the service per customer. At the same time, the issue of reforming the system of social services is also relevant, which is due to the need to create a "market for social services" - ensuring the quality and efficiency of social services at optimal cost.

Ключові слова: соціальний захист; соціальне страхування; дохідна частина бюджету; видаткова частина бюджету; фінансове забезпечення; соціальний бюджет.

Keywords: social protection; social insurance; revenue part of the budget; expenditure part of the budget; financial provision; social budget.

Постановка проблеми. Одним зі значимих інструментів соціальної політики держави є соціальне страхування – фундаментальна основа державної системи соціального захисту населення, що уможливило матеріальне забезпечення і підтримку непрацездатних громадян за рахунок фондів, сформованих працездатними членами суспільства.

На сучасному етапі розвитку актуальним є гарантія права громадян на соціальний захист, що включає право на забезпечення їх у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та інших випадках. Проблема соціального захисту вирішується через Фонд соціального страхування, кошти якого відокремлені від фонду Державного бюджету.

В сфері соціального страхування є ряд актуальних проблем, які потребують пошуку шляхів щодо покращення фінансового забезпечення соціального захисту, вирішення та удосконалення процесів організації розрахунків.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У науковій літературі із цього питання панує думка про те, що організаційні принципи соціального страхування визначаються національними, історичними, та політичними традиціями суспільства.

Проблеми, пов'язані з теоретичним та практичним функціонуванням системи державного соціального страхування, були й залишаються предметом досліджень як вітчизняних, так і зарубіжних вчених, у тому числі: В. Беверідж [6], А. В. Хомутенко [8], А. Ганко [9], С.І. Юрій [10], М.П. Шаварина [10], Б. І. Сташків [11], О. П. Кириленко [12], В. С. Толуб'яка [12], О.П. Коваль [14], Чижмарь К. І. [15] та ін.

Разом з тим, незважаючи на широкий спектр досліджуваних проблем і не применшуючи вагомості і значущості внеску вказаних учених, зазначимо, що питання формування системи соціального страхування потребують більш глибокого науково-теоретичного та прикладного опрацювання. Недостатньо досліджені місце та роль соціального страхування у фінансовій системі держави в умовах переходу до соціально орієнтованої ринкової економіки, потребує подальшого дослідження питання збільшення надходжень до системи соціального страхування, удосконалення сучасної системи фінансування соціального страхування.

Постановка завдання. Проаналізувати фінансовий стан доходів та видатків Фонду соціального страхування. Порівняти динаміку змін, які відбулися до і після злиття. На основі аналізу зазначених даних запропонувати авторське бачення покращення умов соціальної допомоги населенню.

Виклад основного матеріалу. Фонд соціального страхування України — державний цільовий фонд, який здійснює керівництво та управління загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням в Україні від нещасного випадку, у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та медичним страхуванням, провадить акумуляцію страхових внесків, контроль за використанням коштів, забезпечує фінансування виплат за цими видами загальнообов'язкового державного соціального страхування та здійснює інші функції згідно із затвердженим статутом [2].

Кошти Фонду, в основному, формуються за рахунок страхових внесків страхувальників та застрахованих осіб.

Кошти Фонду використовуються на:

1. Виплату матеріального забезпечення, страхових виплат та надання соціальних послуг, фінансування заходів з профілактики страхових випадків;
2. Фінансування витрат на утримання та забезпечення діяльності Фонду, розвиток та функціонування інформаційно-аналітичних систем Фонду;
3. Формування резерву коштів Фонду [3].

Фонд соціального страхування України утворився шляхом злиття Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України та Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності.

Фонд соціального страхування України та його робочі органи є правонаступниками вказаних вище фондів та їх робочих органів.

Фонд соціального захисту населення України утримується за рахунок коштів державного бюджету.

Фондом впроваджено стратегічні зміни щодо здійснення контролю за використанням коштів з переорієнтацією системи контролю на превентивну і ризик-орієнтовану з метою упередження порушень, зменшення обсягу без результативних перевірок, мінімізації тиску на страхувальників-роботодавців.

Протягом II півріччя 2019 року робочими органами виконавчої дирекції Фонду та їх відділеннями проведено 4 616 перевірок страхувальників щодо правильності використання страхувальниками страхових коштів Фонду [3].

Сума коштів Фонду, охоплена контролюючими заходами в II півріччі 2019 року, становила 2 744 491,1 тис. гривень.

За результатами перевірок винесено 2 480 рішень про повернення сум неправомірних витрат коштів Фонду та застосування фінансових санкцій на загальну суму 8 212,5 тис. гривень.

Як відомо зі ст. 11 ЗУ №1105-XIV[3] джерелами надходжень коштів до ФСС є:

- 1) страхові внески страхувальників та застрахованих осіб;
- 2) суми фінансових санкцій, застосованих відповідно до цього закону, інших законів до підприємств, установ, організацій та фізичних осіб – підприємців за порушення встановленого порядку сплати страхових внесків та використання коштів Фонду, штрафів за недотримання законодавства про соціальне страхування, а також суми адміністративних штрафів, накладених відповідно до закону на посадових осіб та громадян за такі порушення;
- 3) суми неприйнятих до зарахування витрат страхувальника за соціальним страхуванням;
- 4) доходи від розміщення тимчасово вільних коштів, у тому числі резерву коштів Фонду;
- 5) капіталізовані платежі, що надійшли у випадках ліквідації страхувальників у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України;
- 6) доходи від реалізації майна, придбаного за рахунок коштів Фонду;
- 7) добровільні внески та інші надходження відповідно до закону.

Загальну динаміку виконання плану доходності бюджету ФСС представлено на рис. 1.

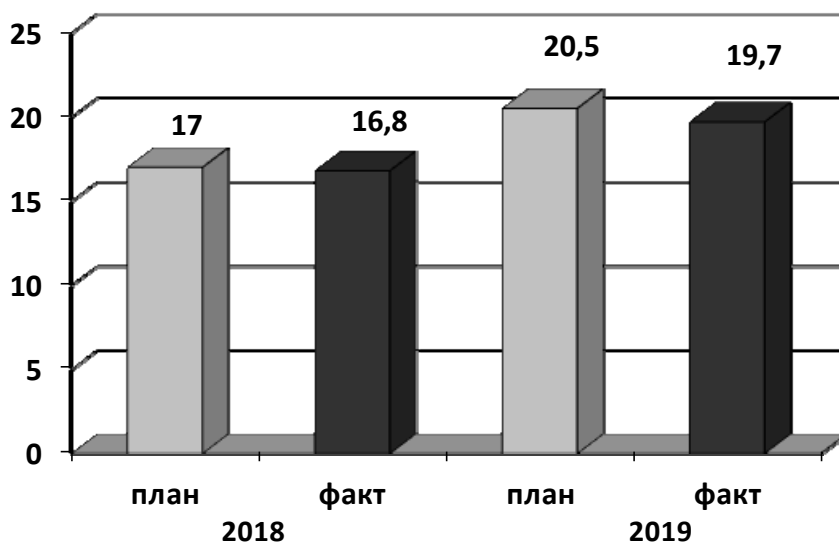

Рис. 1. Виконання плану доходів бюджету ФСС, млрд грн
Джерело: складено авторами за даними [3]

Рівень доходності ФСС у розглянутому періоді має тенденцію до зростання. Фактично його доходи збільшилися майже на 3 млрд грн, або 17%. При цьому характерне недовиконання плану доходів: у 2018 році його виконано на 98%, у 2019 році – 95%.

Для порівняння рівня доходності до реорганізації шляхом злиття та після на рис. 2 наведено відповідні показники.

Загалом спостерігається тенденція відносно сталих обсягів доходу ФСС до злиття, тобто порівняння сумарних доходів ФСС з ТВП та ФСС з НВВПЗ до злиття та доходів ФСС після злиття не показує значних коливань.

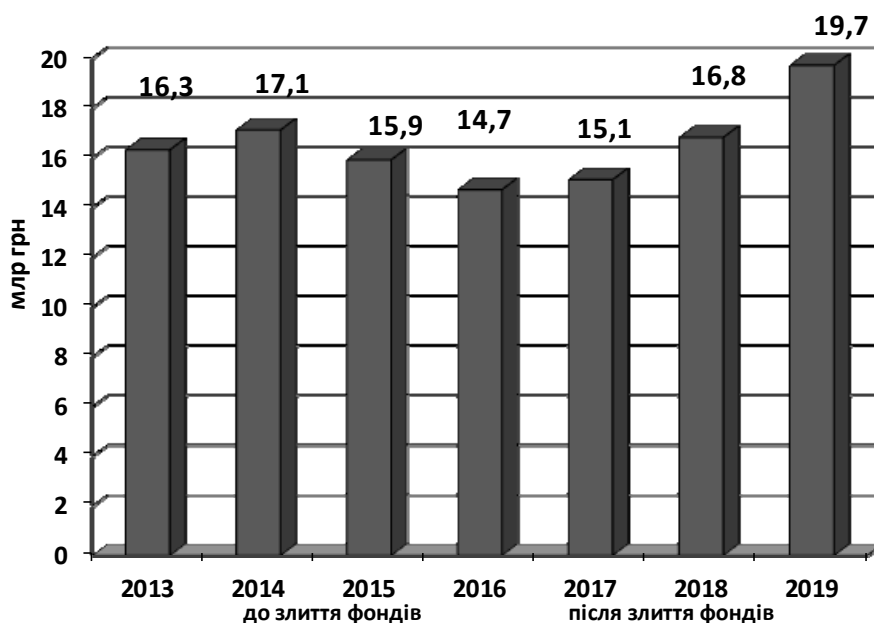

Рис. 2. Загальний рівень доходів ФСС до злиття фондів та після, млрд грн
Джерело: складено авторами за даними [3]

Рівень відхилення за розглянутий період у середньому становить близько 6,5% у бік збільшення або зменшення, винятком став лише 2019 рік, для якого характерне зростання на 17% порівняно з аналогічним показником 2018 року.

Окрім загального рівня доходності, важливе значення має показник надходження ЄСВ, питома вага якого в загальному обсязі доходів становить близько 98,5% серед усіх доходів ФСС.

Відповідно до законодавства наповнення бюджету ФСС здійснюється шляхом сплати фізичними та юридичними особами єдиного соціального внеску (далі – ЄСВ). Фонд забезпечує реалізацію завдань соціального страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності, та у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності [3].

Динаміку надходжень ЄСВ до ФСС представлено на рис. 3.

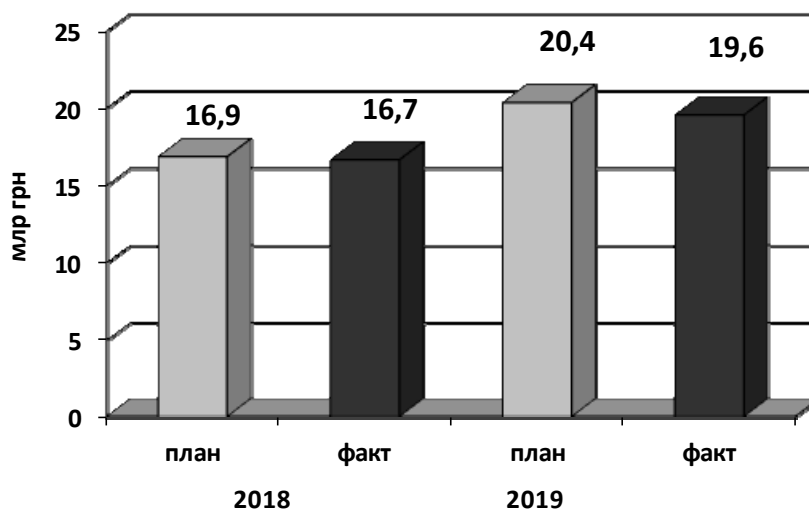

Рис. 3. Надходження ЄСВ до ФСС, млрд грн

Джерело: складено авторами за даними [3]

З рис. 3 можна сказати, що за період, коли ФСС уже було реорганізовано, спостерігається тенденція до невиконання плану надходжень ЄСВ – його виконано на 98,5 та 96% у 2018 та 2019 рр. відповідно. Фактично надходження ЄСВ збільшилося на 2,9 млрд грн.

Динаміку надходжень ЄСВ за період до та після злиття подано на рис. 4.

До злиття фондів щорічний середній рівень зміни надходжень по ЄСВ становив близько 5% у бік збільшення або зменшення, тобто були характерні незначні коливання надходжень. При цьому найменший темп приросту був

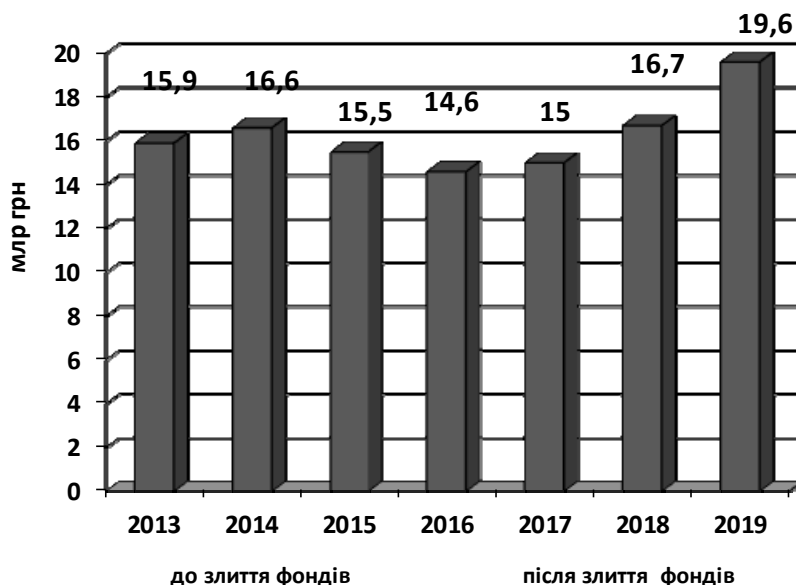

Рис. 4. Надходження ЄСВ до та після злиття фондів соціального страхування, млрд грн

Джерело: складено авторами за даними [3]

характерний для 2017 року – близько 2%. Після злиття фондів у 2018 та 2019 рр. темп приросту порівняно з показником попереднього року становив 11 та 17% відповідно. Щодо абсолютного збільшення, то за 2014–2016 рр. воно становило близько 800 – 950 млн грн, а в 2017 році було зафіксовано найменше його значення – 350 млн грн. У 2018 та 2019 рр. збільшення становило близько 1,7 та 3 млрд грн відповідно.

Окрім доходної частини, для аналізу діяльності ФСС важливе значення має оцінка видаткової частини. З метою забезпечення фінансової стабільності ФСС формується резерв коштів. Видаткова частина ФСС розглянута на рис. 5.

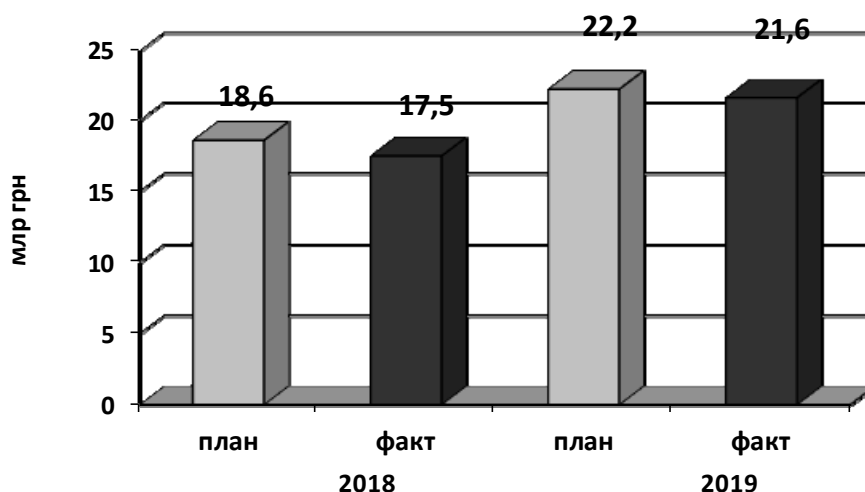

Рис. 5. Обсяг видатків ФСС у 2018–2019 рр., млрд грн
Джерело: складено авторами за даними [3]

На рис. 5 помітне значне зростання видатків у 2019 році порівняно з показником 2018 роком – на 4 млрд грн з темпом приросту майже 23%.

Окрім загального рівня видатків, необхідно проаналізувати видаткову частину до та після злиття фондів (рис. 6).

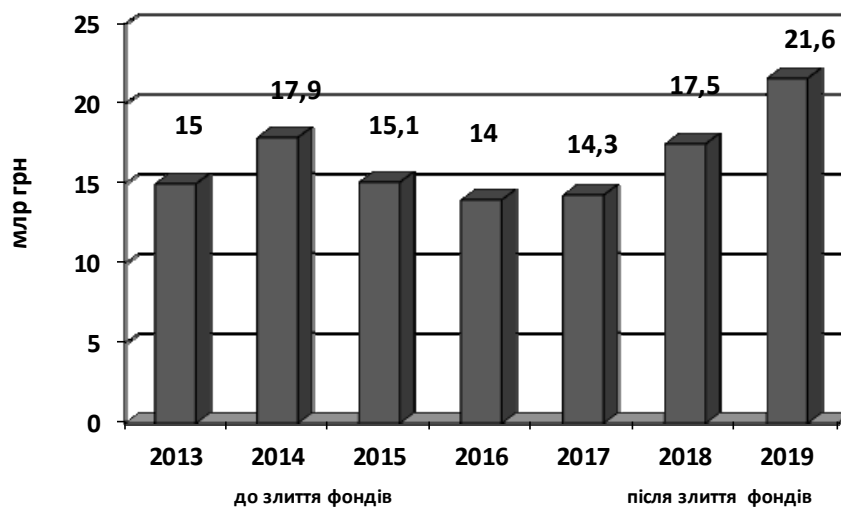

Рис. 6. Сукупна видаткова частина бюджетів фондів соціального страхування до та після злиття, 2013 – 2019 рр., млрд грн
Джерело: складено авторами за даними [3]

При цьому слід зауважити, що фінансовим обґрунтуванням реформування фондів соціального страхування стало зменшення видатків у частині адміністративних витрат, тому доцільно проаналізувати динамічні зміни саме адміністративних видатків.

Видатки ФСС поділяються за напрямками на матеріальне забезпечення та соціальні послуги, страхові виплати, профілактику страхових випадків, видатки з виконання обов'язків страховика та адміністративно-господарські видатки. Скорочення саме адміністративно-господарських видатків і лягло в основу фінансово-економічного обґрунтування ухвалення Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реформування загальнообов'язкового державного соціального страхування та легалізації фонду оплати праці» від 28.12.2014 року №77-VIII [3].

Стан виконання плану адміністративних витрат подано на рис. 7 [3].

Дані рис. 7 свідчать, що відхилення фактичних адміністративних видатків від плану є незначними, – 30 та 97 млн грн у 2018 та 2019 рр. відповідно.

Динаміку зміни організаційно-управлінських видатків до та після реформування фондів соціального страхування розглянуто на рис. 8 [3].

Дані рис. 8 вказують на тенденцію до значного зростання адміністративних видатків після злиття фондів порівняно з аналогічними показниками до його реформування. У 2018 році порівняно зі значенням 2017 року – на 400 млн грн, у 2019 році порівняно зі значенням 2017 року – на 290 млн грн, тобто кінцеву мету фінансово-економічного обґрунтування ЗУ №77-VIII (скорочення адміністративних видатків фондів на 600 млн грн) досягнуто не було.

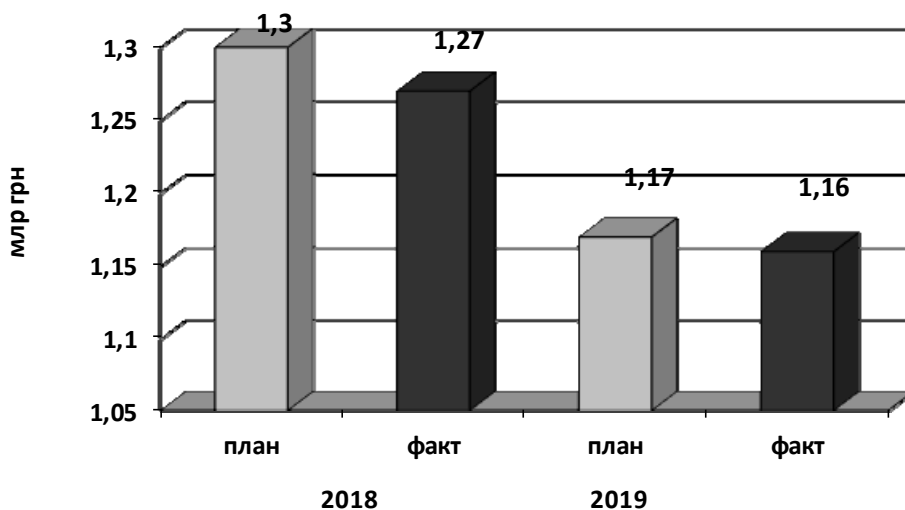

Рис. 7. Стан виконання плану адміністративних видатків ФСС у 2018–2019 рр., млрд грн
Джерело: складено авторами за даними [3]

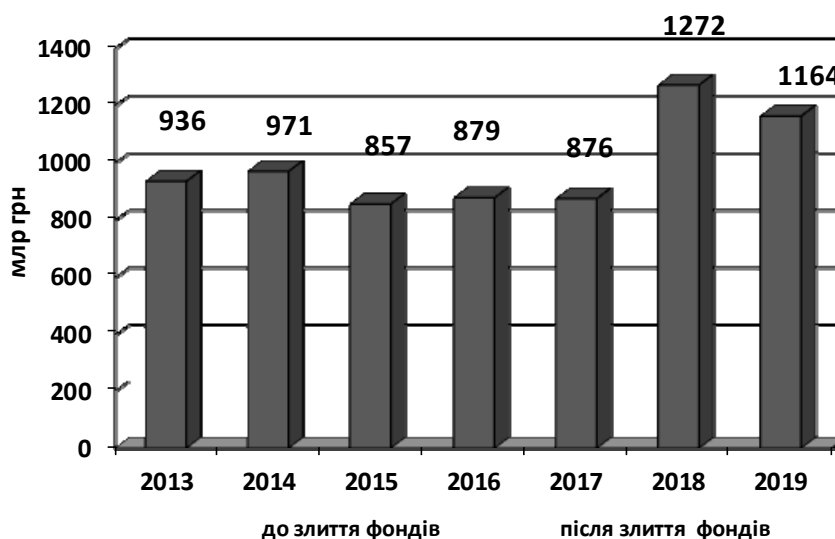

Рис. 8. Організаційно-управлінські видатки до та після злиття фондів, млн грн
Джерело: складено авторами за даними [3]

Управлінсько-господарські видатки збільшилися порівняно з показниками до злиття фондів, а саме 2017 роком, – на 45% у 2018 році та 33% у 2019 році, тобто збільшення є суттєвим.

Слід окремо виділити витрати на розвиток та функціонування інформаційно-аналітичних систем ФСС, на які у 2018 та 2019 рр. припадає 30,4 та 33,5 млн грн загального бюджету. Ця стаття витрат була відсутньою в бюджетах ФСС з ТВП та ФСС з НВВ ПЗ.

Не зрозуміло, які саме зміни відбулися в інформаційно-аналітичній роботі ФСС після реформування фондів, оскільки на офіційному сайті відсутні будь-які аналітичні матеріали, окрім фактичної статистичної інформації. Також наразі функціонує лише один веб-сайт, а не два, як було до злиття.

Висновки. Підсумовуючи все вище сказане, можна зробити наступні висновки. Проблеми фінансування пов'язанні, перш за все, з неефективністю використання бюджетних коштів, які спрямовуються

на соціальну сферу та принципами формування соціального бюджету. Також існує протиріччя між намаганням держави скоротити бюджетні витрати, та намаганням надавачів соціальних послуг ці витрати збільшити. Ще у березні 2012 були прийняті «Соціальні ініціативи». Дві з чотирьох ініціатив безпосередньо стосуються питань реформування системи соціальних послуг, а саме: необхідність відновити основоположний принцип соціальної справедливості, максимально скасувавши пільги для тих, хто цього не потребує; підвищення ефективності соціальної політики; глибока модернізація сфери соціального забезпечення.

Необхідно перейти від безсистемних виплат до адресної допомоги та соціальних послуг, які відповідають потребам конкретної людини та сім'ї. Однією з основних причин неефективності соціальної підтримки визначається те, що «надання більшості видів допомоги відбувається без урахування рівня доходів і майна/власності у розпорядженні одержувача допомоги. Потребує впровадженню система економічно й соціально обґрунтованих нормативів споживання житлово-комунальних, транспортних та інших послуг з подальшим використанням їх при визначенні розмірів соціальної підтримки та внесення змін до законодавства щодо нормування споживання послуг при наданні соціальної підтримки.

Слід зазначити, що важливим підходом до реформування соціальної сфери, є прив'язка соціальної підтримки та соціальних послуг до розміру прожиткового мінімуму, як базового державного соціального стандарту (ст. 6 ЗУ «Про Державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії») [3]. Відповідно абзацу третьому частини п'ятої, статті 7 Закону України «Про соціальні послуги» [3] безоплатні послуги надаються «громадянам, які перебувають у складних життєвих обставинах у зв'язку з безробіттям і зареєстровані в державній службі зайнятості як такі, що шукають роботу, бездомністю, стихійним лихом, катастрофами, особам, яких визнано біженцями або особами, які потребують додаткового захисту, якщо середньомісячний дохід цих осіб нижчий, ніж встановлений прожитковий мінімум. Частина шоста статті 7 визначає, що особам, крім зазначених у частині п'ятій цієї статті, соціальні послуги в обсягах, визначених державними стандартами, можуть надаватися із встановленням диференційованої плати залежно від доходу таких осіб у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України [3].

Як уже було зазначено, гарантовані державою соціальні послуги, прив'язані до прожитковому мінімуму та доходів окремих осіб та сімей. Нажаль, в існуючому Переліку соціальних послуг та стандартах соціальних послуг буде досить важко прорахувати її вартість на одного клієнта, та визначити яка саме частина соціальної послуги буде надаватися за кошти, а яка за рахунок отримувача.

Таким чином, нормативи фінансування соціальних послуг мають визначатися стандартами соціальних послуг. Також необхідно впровадити систему розрахунку вартості послуги на одного клієнта. Зрозуміло, що вартість послуги на одного клієнта, скоріш за все буде, використовуватися не для визначення коштів, які надає держава на необхідні соціальні послуги, а для встановлення «економічно обґрунтованих» розмірів оплати за соціальні послуги з боку населення. В контексті вищевказаного, можна передбачити, що принцип «гроші ходять за отримувачем послуг» може розглядатися як форма соціальної допомоги. При цьому, виплати одному отримувачу не будуть перевищувати прожитковий мінімум, навіть якщо не відповідатимуть «економічно обґрунтованій» вартості послуг, на які він має право згідно Стандартів.

Реформування системи соціальних послуг зумовлено потребою у створенні «ринку соціальних послуг» – забезпечення якості та ефективності соціальних послуг за оптимальну вартість.

Стаття 10 ЗУ «Про соціальні послуги» [3] передбачає право отримувача послуг обирати «установу та заклад, а також форму соціального обслуговування». Але цілком зрозуміло, що перехід до ринку та реалізація державної стратегії переходу від утримання закладів соціального обслуговування до фінансування соціальних послуг що передбачає бюджетне фінансування недержавних надавачів соціальних послуг у вищевказаних сферах буде проходити по різному.

Список літератури.

1. Конституція України: Закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР (зі змінами від 15 берез. 2016 р.). URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
2. Міністерство соціальної політики: офіц. сайт. URL: <http://www.mlsp.gov.ua/labour/control/uk/index>
3. Фонд соціального страхування: офіц. сайт. URL: <http://www.fssu.gov.ua/fse/control/main/uk/index>
4. Закон України «Про Державний бюджет на 2018 рік». Відомості Верховної Ради. 2017р. № 3-4, ст.26.
5. Основи законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування № 16/98, ВР від 04.01.1998р. Все про бухгалтерський облік. 2018. № 21.
6. Три головних принципи плану Беверіджа. URL: <http://www.fse.gov.ua/fse/control/ter/uk/publish/article/96156;jsessionid=6C47959D120F10B8785234CECED473E5>
7. Rule of Law Checklist, adopted by the Venice Commission at its 106th Plenary Session (Venice, 11-12 March 2016). URL: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2016\)007-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2016)007-e)
8. Хомутенко А. В. Проблематика управління державними бюджетними та позабюджетними фондами грошових коштів в Україні. Економіка та держава. 2018. № 3. С. 60–66.
9. Ганко А. Фінансовий механізм реалізації державної програми соцзахисту. Соціальний захист. 2014. № 5. С.45 - 47.
10. Юрій С.І., Шаварина М.П., Шаманська Н.В., Соціальне страхування: [підручник]. 2004. К.: Кондор. 464 с.

11. Сташків Б. І., Право соціального забезпечення. Особлива частина: навч. посіб. Чернігів : ПАТ «ПВК «Десна». 2018. 1092 с.
12. Кириленко О.П., Толуб'яка В.С., Соціальне страхування : підруч. Тернопіль: Екон. думка ТНЕУ. 2016. 516 с. ISBN 978-966-654-435-6.
13. Фінансові, соціальні та правові аспекти Пенсійної реформи в Україні. Світовий досвід та українські реалії. Центр Разумкова, 2017. URL: www.razumkov.org.ua
14. Коваль О.П., Модернізація системи соціального страхування в Україні. Аналітична доповідь. 2014. К.: НІСД. 38 с.
15. Чижмарь К.І., Журавльов Д.В., Пенсійна реформа 2017: Практичний посібник. 2018. 136 с.

References.

1. The Verkhovna Rada of Ukraine (2016), The Law of Ukraine "The Constitution of Ukraine", available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (Accessed 15 May 2020).
2. Ministry of Social Policy, available at: <http://www.mlsp.gov.ua/labour/control/uk/index>
3. Social Insurance Fund, available at: <http://www.fssu.gov.ua/fse/control/main/uk/index> (Accessed 15 May 2020).
4. The Verkhovna Rada of Ukraine (2017), The Law of Ukraine "On the State Budget for 2018", *Vidomosti Verkhovnoi Rady*, vol. 3-4, art.26.
5. "Fundamentals of the legislation of Ukraine on compulsory state social insurance", *Vse pro bukhgalterskyi oblik*, 2018, vol. 21.
6. "The three main principles of the Beveridge plan", available at: <http://www.fse.gov.ua/fse/control/ter/uk/publish/article/96156.jsessionid=6C47959D120F10B8785234CECED473E5> (Accessed 15 May 2020).
7. Rule of Law Checklist, adopted by the Venice Commission at its 106th Plenary Session (Venice, 11-12 March 2016), available at: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2016\)007-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2016)007-e) (Accessed 15 May 2020).
8. Khomutenko, A. (2018), "Problems of the state budgetary and extra-budgetary money funds management in Ukraine", *Ekonomika ta derzhava*, vol. 3, pp. 60–66.
9. Hanko, A. (2014), "Financial mechanism for the implementation of the state social protection program", *Sotsialnyi zakhyst*, vol. 5, pp.45 - 47.
10. Yurii, S.I. Shavaryna, M.P. and Shamanska, N.V. (2004), *Sotsialne strakhuvannia* [Social insurance], Kondor. Kyiv, Ukraine, P.464.
11. Stashkiv, B. I. (2018), *Pravo sotsialnoho zabezpechennia. Osoblyva chastyna: navch. posib.* [The right to social security. Special part: textbook], ПАТ «ПВК «Десна», Chernihiv, Ukraine, P. 1092.
12. Kyrylenko, O.P. and Tolubiaka, V.S. (2016), *Sotsialne strakhuvannia: pidruch.* [Social insurance: textbook], Ekon. dumka TNEU. Ternopil, Ukraine, P. 516, ISBN 978-966-654-435-6.
13. "Financial, social and legal aspects of Pension Reform in Ukraine", Tsentrazumkova, 2017, available at: www.razumkov.org.ua (Accessed 15 May 2020).
14. Koval, O.P. (2014), "Modernization of the social insurance system in Ukraine", Analytical report, NISD, Kyiv, Ukraine, P. 38.
15. Chyzhmar, K.I. and Zhuravlov, D.V. (2017), *Pensiina reforma 2017: Praktychnyi posibnyk* [Pension Reform 2017: A Practical Guide], P.136.

Стаття надійшла до редакції 20.05.2020 р.